

М. С. Богачик,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

КОМП'ЮТЕРНІ НЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається проблема виникнення комп'ютерних неологізмів у сучасній англійській мові. Характеризуються лексико-семантичні групи, типи словотворення та способи перекладу комп'ютерних неологізмів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, неологізм, комп'ютерні неологізми, словотворення, переклад, лексико-семантичні групи.

В статье рассматривается проблема возникновения компьютерных неологизмов в современном английском языке. Характеризуются лексико-семантические группы, типы словообразования и способы перевода компьютерных неологизмов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, неологизм, компьютерные неологизмы, словообразование, перевод, лексико-семантические группы.

The problem of the emergence of computer neologisms in modern English is examined in the article. The lexical-semantic groups, types of word formation and the ways of computer neologisms' translation are characterized.

Keywords: information and communication technologies, neologism, computer neologisms, word formation, translation, lexical-semantic groups.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її значення. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, який розпочався ще з середини 80-х рр. спричинив кардинальні зміни в усіх сферах діяльності людини. Відповідно відбулася трансформація лексичного складу мови, оскільки виникла необхідність номінації нових явищ чи об'єктів, пов'язаних з інформаційно-комунікаційними технологіями. Таким чином, з'явилися комп'ютерні неологізми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему тлумачення терміну «неологізм» та шляхи виникнення, перекладу та функціонування цього феномену досліджують вітчизняні та зарубіжні науковці: І. Андрусак, Т. Арбекова, І. Арнольд, В. Богданов, О. Бондаренко, А. Брагіна, Г. Бусманн, Г. Віняр, І. Данілова, Є. Дубенець, В. Заботкіна, О. Земська, М. Козак, В. Комісарова, З. Корнева, Л. Костіна, Д. Мазурик, Г. Міклашевська, М. Нікітіна, Ю. Островська, Я. Рецкер, А. Самойлова, М. Сапожнікова, А. Смірнецький, А. Стеценко, Н. Фурсова, М. Шанський. Однак, незважаючи на чисельність досліджень цього питання, проблема виникнення, формування та перекладу неологізмів у різних сферах (зокрема і комп'ютерній) залишається досі актуальною, оскільки лексичний склад мови постійно оновлюється у зв'язку з розвитком усіх сфер суспільного життя і всі ці зміни потребують ретельного вивчення.

Метою статті є аналіз тенденцій виникнення комп'ютерних неологізмів у сучасній англійській мові, характеристика лексико-семантичних груп, типів словотворення та способів перекладу комп'ютерних неологізмів.

Виклад основного матеріалу. Серед науковців немає одностайного тлумачення терміну «неологізм», оскільки його визначення є досить умовним, бо всі нові слова є неологізмами доти, доки суспільство сприймає їх як нові. Трактуючи термін «неологізм», вчені підкреслюють саме новизну слова.

Так, термін «неологізм» тлумачиться як «...нові слова, що виникли за пам'яті людей, які їх використовують» [8, с. 227].

Г. Бусманн зазначає, що неологізм – це «...нововведений або вжитий з новим значенням новий вираз» [12, с. 24]; «...слово, значення якого з'являється у певний період часу в мові і його новизна усвідомлюється мовцями» [12, с. 249].

Л. Костіна та А. Стеценко вважають, що неологізм – це «...нове слово (стійке сполучення слів), нове слово за формою, або за змістом та формою» [6].

М. Сапожнікова та І. Данілова тлумачать неологізм як «...нове слово, мовна новизна, граматична особливість, які з'являються у мові» [9].

І. Арнольд трактує неологізм як лінгвістичний термін, який відноситься до будь-якого новоствореного слова, словосполучення, нового значення уже існуючого слова, запозиченого з іншої мови, новизна якого все ще відчувається [2].

М. Козак підкреслює, що неологізм – це «...слово, а також його окреме значення, вислів, які з'явилися в мові на даному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями» [5].

Д. Ганич зазначає, що неологізм – це «...слово, або мовний зворот, створені для позначення нового поняття. Кожне нове слово, що постає у мові, спочатку являє собою неологізм, а набувши широкого вжитку, входить в активний словниковий склад мови, перестає бути неологізмом» [3, с. 151].

Дослідивши основні тенденції тлумачення терміну «неологізм», можемо зробити висновок, що комп'ютерний неологізм – це лінгвістичний термін, який стосується будь-якого нового слова чи сполучення слів, що з'явилися у лексичному складі мови на певному етапі її розвитку для позначення нового поняття у галузі інформаційно-комунікаційних технологій і новизна якого усвідомлюється мовцями.

А. Меткалф виокремлює п'ять основних факторів, які дозволяють неологізму увійти в активний словниковий склад мови:

- 1) частота вживання;
- 2) «ненав'язливість»;

- 3) широкий спектр ситуацій та значна кількість людей, які використовують нові слова;
- 4) здатність продукувати нові словоформи та утворювати нові значення;
- 5) «вживання» поняття [13, с. 63].

Розрізняють лексичні та семантичні неологізми.

Лексичні неологізми – це абсолютно нові слова як за значенням, так і за звучанням. Семантичні неологізми – це нові значення в уже наявних словах [8, с. 228].

Виділяють три групи неологізмів:

- 1) власне неологізми – нова форма і новий зміст;
- 2) перенайменування – нова форма та вже відомий зміст;
- 3) переосмислення – вже існуюча в мові форма та новий зміст.

Комп'ютерні неологізми поширюються в мові фахівцями у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, засобами масової інформації та активними користувачами інформаційно-комунікаційних технологій.

Дослідивши такі типи морфологічного словотворення комп'ютерних неологізмів:

- 1) лексичні одиниці, які позначають типи комп'ютерів, складові частини структури комп'ютера (port, system unit, hardware, multi-user, disk controller);
- 2) лексичні одиниці, які позначають типи мови EOM (BASIC);
- 3) лексичні одиниці, які позначають програмне забезпечення комп'ютера (antivirus, software, Microsoft Excel, browser);
- 4) лексичні одиниці, які позначають дії, пов'язані з роботою на комп'ютері (programming, handshaking, disabled, delete, hung, grovel);
- 5) лексичні одиниці, які позначають користувачів чи програмістів (computerman, liveware, user, programmer, application developer, program analyst, system administrator);
- 6) лексичні одиниці, які пов'язані з мережею-Інтернет (Internet, engine, spider, dot com, spam, search).

Розрізняють такі типи морфологічного словотворення комп'ютерних неологізмів:

- 1) афіксація (scanner, hacker, router);
- 2) словоскладання (motherboard, hardcoded, workstation, netdead, two-spot);
- 3) конверсія (download, to boot, to freeze, to sleep, login, to bookmark);
- 4) реверсія чи зворотній словотвір (doubleclick – double-clicking);
- 5) контамінація (netizen, webliography, hackintosh, hacktivist);
- 6) скорочення (Net – Internet, URL – Uniform Resource Locator, etc – et cetra, API – Applications Programmer's

Interface).

Афіксація – утворення нової лексичної одиниці шляхом додавання до основи афікса (суфікса, префікса, інтерфікса, інфікса тощо).

Найпоширенішими є такі способи афіксації комп'ютерних неологізмів:

- 1) префіксальний спосіб (e-book, e-scam, reformat, reuse);
- 2) суфіксальний спосіб (scanner, formatter, webware, caller);
- 3) префіксально-суфіксальний спосіб (reassignment).

Словоскладання – об'єднання двох чи більше основ в одне слово, що відрізняється своєю цільнооформленістю.

Розрізняють такі види словоскладання:

- 1) складні слова – слова, утворені шляхом складання двох або більше слів;
- 2) складнопохідні слова.

Конверсія – утворення нової основи з уже існуючої основи простим переосмисленням останньої без будь-якої зміни її форми, особливий неафіксальний тип переходу слова в іншу частину мови [1, с. 92].

Реверсія чи зворотній словотвір – утворення нових слів шляхом відсікання афіксів.

Контамінація – вплив одного слова на інше, результатом чого є виникнення нової форми, що містить ознаки обох слів.

Скорочення – процес усичення слова шляхом апокопи, афери чи синкопи. Скорочення поділяються на:

- 1) графічні – використовуються тільки на письмі, а в усній мові відтворюються повністю (etc – et cetra).
- 2) лексичні – усичення, складноскорочені слова, аббревіатури.

Абревіатура – складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Вживаються в усній та писемній мові (PC – personal computer, CLS – Clear Screen).

Абревіатури поділяються на:

- 1) акроніми (DIVOL – digital-to-voice translator);
- 2) звуковербальні абревіатури (PC – Personal Computer).

Звуковербальні абревіатури – скорочення, які в усному мовленні необхідно вимовляти відповідно до алфавітної назви букв.

Акронім – скорочення, фонетична структура якого співпадає з фонетичною структурою загальноживаних слів. Для утворення акронімів використовують частини слів, що входять до складу початкових термінологічних слів або корелят [8, с. 255].

Процес перекладу – це своєрідна мовна діяльність, спрямована на найбільш повне відтворення змісту і форми іншомовного тексту на іншій мові.

Найпродуктивніші способи перекладу комп'ютерних неологізмів:

- 1) транслітерація (Pascal – Паскаль);
- 2) транскрипція (Internet, driver, hacker, printer, scanner, computer);

3) калькування (access code – код доступу, current driver – поточний дисковод);

4) експлікація (описовий переклад) (native mode – режим роботи у власній системі команд, non-mouse program – програма, яка не підтримує роботу з мишкою).

Транслітерація – за допомогою українських букв передаються букви, з яких складається англійське слово.

Транскрипція – передача українськими літерами не орфографічної форми, а звучання англійського слова.

Калькування – це засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфеми або слів) їх лексичними відповідностями у мові перекладу [8, с. 173].

Експлікація (описовий переклад) – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення даної одиниці [8, с. 185].

Висновки та перспективи досліджень. Таким чином, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій спричинив появу комп'ютерних неологізмів. Комп'ютерний неологізм – це лінгвістичний термін, який стосується будь-якого нового слова чи сполучення слів, що з'явилися у лексичному складі мови на певному етапі її розвитку для позначення нового поняття у галузі інформаційно-комунікаційних технологій і новизна якого усвідомлюється мовцями. Виділяють декілька семантичних груп комп'ютерних неологізмів, які позначають: типи мови ЕОМ; програмне забезпечення комп'ютера; дії, пов'язані з роботою на комп'ютері; користувачів чи програмістів; пов'язані з мережею-Інтернет. Найпродуктивнішими типами словотворення є: афіксація, словоскладання, конверсія, реверсія чи зворотній словотвір, контамінація та скорочення. Способи перекладу комп'ютерних неологізмів: транслітерація, транскрипція, калькування, експлікація (описовий переклад). Проблема утворення та перекладу комп'ютерних неологізмів є надзвичайно об'ємною та потребує подальшого детального дослідження.

Література:

1. Андрусяк І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / І. В. Андрусяк. – Київ, 2003. – 20 с.
2. Арнольд Й. В. Лексикология современного английского языка / Й. В. Арнольд. – М. : Изд-во «Высшая школа», 1973. – 305 с.
3. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
4. Карачун В. Я. Англо-український словник-довідник скорочень у галузі комп'ютерної техніки / В. Я. Карачун. – К. : Т-во «Знання», 2000. – 158 с.
5. Козак М. С. Основні сфери поповнення лексики англійської мови неологізмами у ХХІ столітті [Електронний ресурс] / М. С. Козак – Режим доступу : <http://worldukraine.abwo.biz/?p=1649>
6. Костіна Л. С., Стеценко А. М. Стилiстичні особливості американського комп'ютерного сленгу [Електронний ресурс] / Л. С. Костіна, А. М. Стеценко – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/SND/Philologia/2_kostina%20l.s..doc.htm
7. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : [Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.] / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
8. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : [підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / М. П. Кочерган. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 368 с.
9. Сапожникова М. О., Данилова І. І. Особенности перевода неологизмов с английского языка на русский язык в текстах компьютерной тематики [Электронный ресурс] / М. О. Сапожникова, И. И. Данилова. – Режим доступа : <http://www.scienceforum.ru/2013/pdf/6400.pdf>
10. Секрет І. В., Ярема І. А. Скорочення лексем як механізм словотворення в англійській комп'ютерній термінології : матеріали першої науково-практичної Інтернет-конференції «Язык и межкультурная коммуникация» (10–11 декабря 2009 года). – [Електронний ресурс] / І. В. Секрет, І. А. Ярема. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2009fil/2_sekret.php
11. Словарь компьютерных терминов. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.ods.com.ua/win/rus/other/3>
12. Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft. – Stuttgart, 2002. – 390 p.
13. Metcalf, Allan. Predicting New Words : The Secrets of Their Success. – Boston, NY. : Houghton Mifflin Company, 2002. – 207 p.